

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institutiones Morales

In Quibus Vnivers[ae] Quaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1616

1. De Cardinalibus S. Rom. Ecclesiae.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14007

torum confessiones audiat: posse tamen licentiam concedere: quia delegare, inquit, est iurisdictionis, quam non habet excommunicatus: at licentiam concedere, ut auctoritate alteri Patocho subijcere. Iuxta hoc dicit Paludanus, Episcopum excommunicatum non posse alteri delegare vices suas, posse tamen concedere, ut alter Episcopus suis subditis indulgentias conferat. Hæc sententia mihi dubia videtur, quia videtur, etiam esse actus iurisdictionis, huiusmodi licentiam dare. Sed probabilis Paludani sententia est.

Octavo quaeritur, An Indulgentiæ concessæ ab Episcopo, proficiunt ipsi, si opus fecerit, eo quod alijs Indulgentiæ conceduntur: Ratio dubitandi est, quia nemo potest vi iurisdictione in seipsum. Communis est sententia prodesse. *Richar. in 4. distin. 20. art. 4. q. 3. Palud. ibid. q. 4. art. 3. concl. 5.* & ratio est, quia non vitur directo iurisdictione in seipsum, & quia non est peioris conditionis quam alij, De Canonica quarta portione Episcopis debita agam, *lib. 8. c. 24. de charitativo, ut vocant subsidio Episcopis dari solito, dicam, lib. 8. c. 26.*

Finis Libri Tertij.

IOANNIS AZORII LOR- CITANI E SOCIE- TATE IESV

INSTITUTIONVM MORALIVM Pars secunda:

LIBER QVARTVS.

De Cardinalibus Sanctæ Romanæ
Ecclesiæ.

CAPVT PRIMVM.

Ratio quaeritur, Vadenam, & quo tempore sit nomen Cardinalis, acceptum? Respondedo, à cardine Cardinalem esse dictum: Cardio autem, ferramentum est, circa quod fores vertuntur. Vnde cardines dicuntur duæ cæli partes immobiles sibi mutuo oppositæ, quarum vna est ad Septentrionem, altera ad Austrum sita, & dicuntur poli, & vertices mundi cardio item significat id quod est in negotio, causa, & controuersia præcipuum. Vnde Cardinalis dicitur etiam quasi principalis. Sic quatuor virtutes Cardinales dicuntur apud *Ambros. lib. 5. in Lucam: quatuor item venti Cardinales, & quatuor mundi partes Cardinales apud Senium.* Sanctus item Augustinus *li. 1. de Baptis. c. 6.* Cardinales Donatistas appellat, hoc est, primarios, & principales apud ipsos. Quare Cardinalis Episcopus iuxta hunc sensum, erit primarius, & principalis Antistes Cardinalis Presbyter, Cardinalis Diaconus, Cardinalis Clericus, est Principalis Presbyter, Diaconus, vel Clericus, vel Canonikus. *Cap. in nomine Domini. distinctio. vigesima etia. vocantur Episcopi Cardinales, & Clerici Cardinales Cap. Ministerium de officio. Archiepiscopi, Sacerdos Cardinalis. Cap. Praesul. 2. q. 5. Presbyter Cardinalis, Diaconus Cardinalis.*

Azor. Instit. Moral. Pars 2.

Sunt qui censent S. Gregorij I tempore Cardinalem Episcopum vel Presbyterum dici eum, qui cum ad certam Ecclesiam promotus fuerat, ad aliam episcopo, vel Presbytero destitutam, & viduatam transferebatur, quicquid non dicebatur absolute, vel simpliciter Episcopus, vel Presbyter, cum in duabus Ecclesijs vnus ordinatus, esse iure non posset, sed dicebatur illius Ecclesiæ ad quam erat translatus, Cardinalis Episcopus, vel sacerdos, hoc est, ad eam traductus, & proinde ipsi obstrictus, & mancipatus.

Et hoc sensu explicant multa, quæ habentur in epistolis S. Gregorij primi. Et in vita ipsius, per Ioannem Diaconum descripta. Nam *lib. 3. c. 16.* ita scribit ipse Ioann. Diaconus. *Expulso Episcopo, tam cito incardinare non poterat, vel quorum reditu ad proprias sedes contingere posse sperabat. C. 18. Licet vacantes Episcopos vacantibus Cuiuslibet incardinare studuerit, Demetrium Episcopum Neapolit. ob crimina deposuerat. Cum ab eisdem Neapolitanis incardinari sibi Paulum Neapolitanum Episcopum magnopere quereretur; tribuit illis Visitationem; Cardinalem vero constituere recusauit. & eod. lib. c. 15. incardinari Ecclesiæ scribit eum, qui aliunde translatus viduatæ Ecclesiæ præficitur. ca. 19. aliarum Parochiarum Clericos sibi, & alijs Pontifex incardinare curabat. c. 7. in ordinandis Episcopis, neque Cardinales Ecclesiæ suæ, neque Monachos Monasterij sui penitus excusauit, quo minus illis Ecclesiam rogendam committeret. Verum enim vero incardinare, aut incardinare, aut Cardinalem Sacerdotem constituere, in Epist. S. Gregor. aut apud Ioan. Diaconum non solum videtur significare id, quod transferre aliunde, & certæ Ecclesiæ præficere Sacerdotem translatum, sed idem etiam, quod ordinare, & in aliqua Ecclesiâ simpliciter constituere. scribit enim *lib. 3. c. 10.* idem Ioan. Diaconus. *Cardinales in forensibus Parochiis promotos, in pristinum cardinalem renocant. & apud Vitru. lib. 4. c. 6. Scapi Cardinales dicuntur, hoc est, annexi, inserti, & compacti. item lib. 10. c. 20. capricoli cardinati. c. seq. tigna cardinata, hoc est, inserta, & veluti annexa. Quare existimo tempore S. Gregorij, & longe ante eum dupliciter dici Cardinales, vel quia erant certæ alicui Ecclesiæ adscripti, & veluti inserti, aut quia erant Primarij, & principales. Et hoc etiam dupliciter, vel quia Ecclesiæ, cui erant addicti, & obstricti, erat principalis, vel quia ipsi Cardinales, Episcopi, Sacerdotes, vel Diaconi inter cæteros eiusdem Ordinis eminebant. Sic enim apud S. Ambr. quatuor virtutes Cardinales vocantur, & apud S. Cyprian. extat libellus de operibus Christi Cardinalibus sic inscriptus apud S. Augu. vero, ut prædiximus, Donatistæ Cardinales nominantur. Hinc illud in e. Ministerium, de officio Archiepiscopi: *Diligenti cura prouideat ministerium Sacerdotum Cardinalium, id est, principalium, quorum erant in celebrioribus festis diebus solemnibus ritu rem diuinam facere. Ex quo etiam factum est, ut in quibusdam Ecclesijs sint inter Canonicos hodie etiam dicti Canonici Cardinales: ut in Compostellana Ecclesiâ, licet plures sint Canonici, sex tamen septemue Cardinales vocantur: qui Paschalis I L. privilegio, & diplomate sacrificium faciunt, solemnibus ritu in altari maximo, sub quo iacet corpus S. Iacobi Apostoli, ut testatur Mariana. lib. 10. de rebus Hispania c. 6. & olim in Ecclesiâ Rauennate, & in Aquileiensi quoque, Mediolanensi, Beneuentana, & Pisana, teste Anaslasio, Germanio lib. 3. de Sacrorum immunit. cap. 6. Canonici Cardinales vocabantur, tanquam Canonici Ecclesiarum principalium, vel tanquam reliquis eiusdem Ecclesiæ Canonicis digniores: quorum certa quedam insignia erant, quibus à reliquis Canonicis discernabantur. Glossa in e. Puidor. 32. q. 2. Per derisionem, inquit, dicitur Cardinalis Rauienna sicut dicitur Rex Schacorum. In c. Sacrosancta, distinctio. 22. ad finem dicitur: *Hac vero Apostolica Sedes, caput, & cardio (ut præfatum est) à Domino, & non ab alijs constituta est: & sicut cardine ostium regitur, sic huius Apostolica Sancta Sedes auctoritate, omnes Ecclesiâ Domino disponente reguntur.* Sic ibi. Vnde fortassis dicti sunt Cardinales***

X 3

sanctæ

sanctæ Romanæ Ecclesiæ, à cardine, videlicet, quia eorum consilij Ecclesia Romana, quæ est omnium Ecclesiarum cardo dirigitur. Videtur igitur Cardinalis nomen Siluestri I. tempore vsitatum in Ecclesia Romana fuisse.

Secundo queritur, An olim Episcopi solum dicti fuerint Cardinales? Fucere quidam qui dixerint, S. Gregorij Magni tempore, & ante ipsum, Cardinalis nomen tantum Episcopis insignium Ecclesiarum tributum, & datum fuisse: vt enim constat ex Epistolis eiusdem S. Gregorij, Episcopi tantummodo, non omnes sed principales vocantur: quod probant ex c. Relatio 21. q. 1. c. Pastoralis; 7. q. 1. c. Fratritatem; Distinct. 70. c. Presbyteri dist. 24. Cæterum ex Concilio Romano à Siluestro I. coacto patet Presbyteros etiam & Diaconos dici Cardinales. Nam c. Praesul. 2. q. 5. dicitur: *Presbyter autem Cardinalis, nisi cum sexaginta quatuor testibus non deponatur: Diaconus vero Cardinalis Vrbs Roma, nisi cum viginti septem testibus non condemnatur*, & cap. à Subdiacono, dist. 93. habetur: *Vt omnes Clerici inferiores Subdiacono subditi sint Diacono Cardinali*. Et in Concilio Romano paulo ante memorato, Canone 6. sancitum est, vt Diaconi non essent plures per Patochiarum examen nisi duo; & Cardinales Vrbs Romæ septem.

Tertio queritur, An Cardinalium Ordo sit iuris diuini, hoc est, à Christo Domino institutus? De hac questione tractat Cardinalis Albanus, lib. de Cardinalib. q. 5. Dux sunt opiniones, quarum Prima affirmat, quam inter Canonici iuris interpretes sequuntur, Panormitanus inc. Per venerabilem, qui filij sint legis. & quidam alij inter Theologos, Titulocremata in Summa lib. 1. c. 80. & 83. August. Triumphus in Tract. de Potest. Ecclesia. q. 102. B. Antoninus 3. par. Tit. 21. c. 1. & 2. & inter iuris Pontificij interpretes Martinus Laudensis in tract. de Cardinal par. 1. q. 34. & part. 2. q. 7. & q. 11. Barbat. in tract. de Card. praesul. q. 1. Cardinalis Albanus q. 5. vbi citat Romanum, Iasonem Decium, & alios id ipsum affirmantes: quam etiam opinionem colligunt ex c. Per venerabilem, qui filij sint legis, rationibus, vbi Pontifex ait, suos fratres, quos sic vocat, ipsos Cardinales, in Leuitici generis sacerdotibus fuisse adumbratos; & deducitur etiam ex cap. fundamenta, de elect. in sexto, §. decet, Deinde, quia Cardinales videntur 72. Christi Domini Discipulis successisse, qui fuerunt duodecim Apostolorum ad iutores, sicut Cardinales sunt Romano Pontifici à consilij. Accedit quod dicitur 1. Regum 2. Domini sunt cardines terra, & posuit super eos orbem Eugen. IV. in Epist. ad Episcopum Cantuariensem, quam refert Iacobatus in lib. Concil. 1. n. 252. ait, Apostolos Christo Domino affidentes; figuram retulisse Cardinalium qui Romano Pontifici assistant: Apostolos vero in totum terrarum orbem missos ad Euangelium annunciandum, typum & similitudinem tenuisse. Episcoporum, qui sunt per prouincias distributi. Secunda opinio, Soto in primis in quarto, dist. 24. q. 2. art. 4. & multis alijs probata, negat eos iuris esse diuini: eaque nititur ratione, quod Romanus Pontifex Cardinales creauit, vt eorum consilij iuuaretur, eorumque opera in Ecclesiæ gubernatione vteretur. Neque legimus villos esse à Christo Domino Cardinales, vt Cardinales sunt, institutos. Nec vsquam sacre litteræ Cardinalium meminere: & hierarchia Ecclesiastica diuina ordinatione instituta, constat Episcopis, Presbyteris, & ministris Et hæc opinio quibusdam probabilior videtur esse. Et de Cardinalibus intelligitur, non vt sunt Episc. & Diac. sed solum vt sunt Cardin. nam præter Ordinem Episcoporum, Presbyt. & Diacon. nihil aliud Cardinales habent, nisi Romanorum Pont. assidere, vt ipsum suo consilio, opera, studio, industria, & cura iuuent, cõia totius Ecclesiæ negotia tractent. Vnde præter tres Ordines dictos, tota Cardinalium potestas à Rom. Pontificibus manauit ac fluxit, sc. quod Pontificem eligant, quod in Pontificis comitijs assistant; quod suffragia ferant, sententiam dicant, consilia dent, Ecclesiæ negotia conficiant. Quemadmodum enim in alijs ecclesijs, quibus præsunt episcopi, Canonicorum

sunt Collegia, quibus præficitur Decanus, sive Præpositus: sicut Eccl. Rom. est sacrum Cardinalium Collegium ab ipsis summis Pontificibus institutum. Iuris tamen diuini est, vt summus Pontifex tanquam Christi Vicar. habeat Episcopos, Presbyteros, & Ministros tanquam adiutores. his. n. constat Ecclesiast. hierarc. diuina ordinatione instituta Conc. Trid. sess. 23. can. Negari nõ potest, Cardinales, vt sunt summi Pont. adiutores, consilij, operarij, adumbratos fuisse in sacerdotibus. & ministris Leuit. generis, & hoc est, quod dixit Innocent. 3. in c. per venerabilem, & quod docuerunt S. Anton. Turrecremata, & August. Anconitanus; nomen tamen Cardinalium, officium, dignitas, numerus, dist. Titulorum, & alia priuilegia, quibus Cardinales potiuntur, à summis Pontificibus sunt instituta. Et illud. Re. 2. Domini. sunt cardines terre: non probat, vt etiam Panor. adnotauit, Cardin. esse iure diuino institutos, nam sensus eius loci est, vniuersam terram esse creatam à Deo, & columnis eius orbem terrarum esse suffulsum. Tribuit Scriptura more nostro loquendi, terræ columnas, quasi columnis erectis innitatur, cum tamen eam Deus creauerit & conseruet pondere, & grauitate sua libratam.

Quarto queritur, quanta sit Cardinalium antiquitas? Quidam existimant Cardinalium originem à S. Greg. I. alij vero à Siluestro I. tempore repetendam esse; Alii, eam referunt ad Marcellum, nonnulli demum ad Pontianum. Eug. IV. in præcitata epist. ait, Cardin. nomen non fuisse initio nascentis Ecclesiæ expressum, munus tamen & officium à B. Petro Apostolo, & eius successoribus euidenter institutum. Onuphrius putat, Cardin. coepisse à Cleti, & Euaristi etate: Nam Cletus, inquit, fuisse Bibliothecario ex Damaso, Presbyteros Roma ad viginti quinque numerum auxit: Euaristus vero, Apostolorum instituto, ad septenarium numerum in Ecclesia Rom. Diac. redegit; & Titulos in Vrbe Presbyt. diuisit, vt unusquisque sua parocchia terminis & limitibus. Astringeretur. Quibus et illud addidit, vt Episc. concionantem per vias custodirent. Deinde Hyginus, teste Damaso, Clerum composuit, & Cleri gradus distinxit, vt alij essent superiores, alij inferiores; alij præessent: contra alij subessent: & singulis à se inuicem secreti in sua Vrbs regione, titulo, vel parocchia, confusione tollenda gratia, diuina mysteria populum docentes diligenter sacramenta Dei omnibus ad se venientibus Christianis conferrent: ac prout singulos Presbyteros in unoquoque titulo, Clericos & Presbyteros constituit. Ait. n. Anasiasus ex Damaso: Hic clerum composuit, & distribuit gradus: & tunc, inquit Onuphrius, Presbyterorum Cardinalium nomen effluxit, vt is, sc. diceretur Presbyter Cardinalis, qui ceteris Presbyteris eiusdem tituli præesset: antea n. cum vnus tantum per singulos titulos Presbyter fuisset, Cardinalis non dicebatur, eo quod non nisi vnus in unoquoque titulo Presbyter eligebatur. Post Hyginum Dionysius Titulos in Vrbe Romana plures fecit. Sic. n. ait Damasus: Hic Presbyteris diuisit Ecclesias, & cæmeteria, & parocchias, videlicet et extra Vrbs, & diocesces constituit. Et de Marcello testatur idem Damasus, eum viginti quinque Titulos Roma constituisse quasi diocesces, & ad martyru sepulchra, tã ad Baptismũ, & penitentia multorum, qui ad Christi fidẽ & religionem conuertebantur ex Paganis, repudiatis falsis & vanis gentilitium Dijs. Verũ quicquid dicat Onuphrius, Cardinaliũ nomen ante Siluestri tempus nõ legitur. Deinde Cardinalis Presbyter, vel Diac. nõ solũ dicebatur, quia ceteris Presbyteris, vel Diac. eiusdem tituli, vel Diaconie præesset, sed etiam, quia Ecclesijs in Vrbe Roma præficeretur, quæ ceteris principales essent: & propterea Presbyteris, vel Diac. nomen Cardinalium dabant quemadmodum Cardin. dicitur, non quod præfice alijs eiusdem Ecclesiæ Episcopis, sed quod principalior sit reliquis aliarum Ecclesiarum Praesulibus. Et hoc nomine distingui, & appellari coeperunt Card. Siluestri I. tempore: sed raro eo tempore id nomen dabatur. Gregor. I. seculo coepit frequentius id nomen pluribus Episcopis tribui.

Quinto quartur, Quotuplex sit Cardinalium gradus & ordo? Resp. triplicem esse, alij enim sunt Episcopi, Cardinales, alij Presbyteri, alij Diaconi. Sicut enim Collegia Canonicorum ex Presbyteris, Diaconis, Subdiaconis, & alijs inferioribus Clericis constant? sic etiam sacrum Collegium Cardinalium habet Episcopos, Presbyteros & Diaconos: nec quisquam Cardinalium sine Diaconi saltem titulo creati solet: nec inter Cardinales in comitijs suffragium ferit, præsertim cum de eligendo Pontifice tractatur, qui Diaconus non sit, *Clem. vt hi, qui §. illius 20. de at. & qualis.*

Sexto quartur, Quot sint Tituli Episcopi Cardinalium, quot item Presbyterorum, quot Diaconorum Cardinalium? Resp. olim quidem Titulos Episcop. fuisse septem vel octo, Hostiensem, Veliternum, Siluæ Candidæ, alias S. Ruffinæ, Portuensem, Sabinum, Prænestinum, Tusulanum, Albanum. Nunc vero sunt sex, eo quod Ecclesia Veliterna Hostiensi, Eugenij III. auctoritate adiuncta fuit: & Ecclesia S. Ruffinæ, quæ alias dicebatur sanctarum Virginum Ruffinæ & Secundæ, ante Eugenium III. Callistu I. tempore, coniuncta est cum Ecclesia Portuensi. Teste Onuphrio *lib. de septem Urbis Ecclesijs, c. 1.* His septem Episc. aliquando fuerunt alij additi sub Leone IX. & Paschali II. Episc. Veliternus. Sub Urbano II. Episc. Nepefinus, & Episc. Parmensis. sub Innocent. II. Archiepisc. Pisanus, Mutinensis, Ortanus, Tyburtinus, & nouissime sub Leone X. Reatinus, & iterum Tyburtinus. At post Innocentij I. & Eugenij III. tempora, vsque ad nostra, perdurauit sex tantum Episcoporum Cardinalium numerus: In quibus qui cæteris ratione suæ ordinationis antiquior erat, Prior, & deinde Decanus Collegij Cardinalium dicebatur. Paulus I V. instituit vt is Decanus esset, qui moriente Decano antiquior alijs Episc. Cardinalib. in Vrbe præsentibus, vel etiam absentibus, ecclesiæ tamen causa, fuisset. Inter hos episc. Cardinales magno in honore est habitus Hostiensis: cuius est ab antiquo tempore, vt ait August. 165. Romanum Pontificem consecrare: ac propterea ipse inter episcopos pallio, quod est Archiepiscopi insigne, vitur, ex Marci Papæ instituto, vt Damascus testatur. Tales porro episcopi, eo quod Vrbi Romanæ finitimi & vicini essent, ob negoria Curiam Romanam frequentate consueuerunt, & honorari & colipræ cæteris cœperunt, tanquam summo Pontifici, vt Vrbs Archiepisc. subiecti, & eiusdem Suffraganei. Quo factum est, vt Card. episc. ante Leo IX. tempora cœperunt nominari, hoc est, principales, siue primarij episcopi, eo quod essent cæteris reliquarum ecclesiarum episcopis celebriores, & insigniores.

Presbyterorum Cardinalium Tituli olim erant viginti octo: quos Titulos enumerat Onuphrius in *opusculo de Cardinal. & alijs*, & nos paulo infra subiiciemus. Erant. n. ab antiquo tempore Roma, dicit Onuphrius, quatuordecim regiones, & quamuis tunc fortassis singulis regionibus singuli Presbyteri præficerentur; crescente tamen numero Christianorum, vel plures Ecclesia in singulis regionibus erecta sunt; vel duo in unaquaque regione Presbyteri constituti; ac propterea facti sunt 28. Tituli. Sic Onuphrius. Ego tamen existimo, Vrbs Tempia; siue ecclesias olim dici solitas, Titulos: quibus qui præerant Presbyteri animarum curam habentes, & Sacramenta ministrantes, dicebantur sic: Laurent. Presbyter Tituli S. Marcelli. Steph. Presbyter Tituli S. Marci: postea vocari cœperunt, Presbyteri Cardinales, hoc est, principales, vt à cæteris aliorum Titulorum, siue in Vrbe, siue extra Urbem eorum distinguerentur, & nominabantur sic: Laurent. Presbyter Cardinalis Tit. S. Marcelli: Stephanus Presbyter Cardinalis Tituli S. Marci.

Diaconorum vero veteres Diaconie fuerunt 18. quamuis putem primum fuisse 14. Onuphrius in *libello de septem Eccles. Urbis, c. 3.* ait, Diac. vsque ad annum millesimum non excessisse numerum septenarium, & cum

Vrbs, vt ait ille, 14. regiones fuerint, singuli in duabus regionibus seruibant: postea iuxta 14. regiones, 14. Diac. creabantur, vt singuli singulis regionibus præferti essent. Sed aliquando etiam Diacono. numerus fuit 18. qui numerus per aliquot annos continuatus est, postea auctus per Paul. III. qui anno 1545. vsque ad 19. Diaconos, Cardinales auxit: & per Pium IV. productus est vsque ad 25. Demum Sixtus V. eos ad 14. restituit iuxta veterem regionum Vrbs numerum.

Porro Diaconie quamuis essent ædes sacræ in honorem, & memoriam Sanctorum dicatæ, tamen Tituli non dicebantur, quia Diac. qui eorum custodes, siue præferti erant, qui in domibus, iuxta ea Tempia habitabant, animarum curam non habebant, nec Sacramenta conferebant, sed demandata sibi munia in sua regione faciebant, & Pontificis Rom. sacræ operanti præsto aderant: ecclesiæ thesauros custodiebant, pecunias plebi inopia laboranti, iuxta præscriptas sibi rationes in suis regionibus dabant. Antiquitus nominabantur sic: Petrus Diaco. primæ regionis: Ioannes Diac. sextæ, vel decimæ regionis: postea dici cœperunt: Petrus Diac. Cardin. S. Adriani: Ioannes Diac. Card. S. Eustach. Dicitur Diac. Card. vt à cæteris Diac. qui erant in alijs ecclesijs, & ciuitatibus discernentur.

Adeo erant Diaconie à Titulis distinctæ, vt nulla ratione, aut Presbyter Card. Diaconiam, aut Diac. Card. Titulum haberet. Quando accidebat, vt Diac. Card. Presbyter. fieret: is relicta Diaconia sua Titulum accipiebat. Hunc ordinem primus mutauit Sixt. IV. teste Onuphrio: & ita eum posteri Pont. secuti sunt. At Sixt. V. sicut numerum Diac. Card. certum constituit, ita etiam decreuit, ne Presbytero Diaconia, aut Diacono Titulus in posterum daretur.

At Card. numerus Rom. Pont. arbitrio, augeri, minuiue solet, aut certe potest, cum res ita postulauerit. Et quamuis aliqui contendant, eos tot esse oportere, quot fuerit Apostoli, & Discipuli Dominum, aut saltem quot Discipuli fuerunt; Alij vero, non plures creati debere, quam eorum hæcenus scripti Tituli, vel Diaconie inueniuntur: In Concil. tamen Basiliensi, *sess. 23.* statutum est, ne plures Cardinales crearentur quam viginti quatuor. Certe si viginti quatuor tantum Cardinales eligerentur, referent illos viginti quatuor seniores de quib. B. Ioan. *Apost. 4.* sed. n. frequentiori Doctorum sententia receptum est, totum hoc ex libera Romani Pontificis voluntate pendere. ita *Franchus, in c. vbi periculum, de elect. in 6. Martinus Laudem. Tract. de Card. p. 2. q. 2. Albericus in Rub. de statu hom. Card. Albanus de Card. q. 41.* Et licet maxima sit negociorum moles, ac multitudo, & populorum frequentia, quibus Rom. Pont. præest, recte nihilominus tamen is Christianæ reipublicæ consulturus creditur, si nunquam maiorem numerum Card. habeat, duobus & septuaginta, qui fuit numerus discipulorum Domini. *Archid. c. vbi periculum de elect. in 6. Card. Clem. de Romani. §. porro de elect. Alber. in Rub. C. de Sum. Trin. Barbat. in tract. de Card. q. 1. n. §. Manfre. de Card. c. 3.*

Nec certam habet auctoritatem, quod quidam prodiderunt, Pontiani tempore Card. ducentos triginta sex extitisse.

Tituli antiqui fuerunt viginti octo, uti diximus: qui videlicet sequuntur.

- 1 S. Crucis in Hierusalem.
- 2 SS. Marcellini & Petri.
- 3 SS. Quatuor Coronatorum.
- 4 SS. Ioannis & Pauli.
- 5 S. Anastasie.
- 6 S. Sabine.
- 7 S. Stephani in Monte Cælio.

- 8 S. Clementis.
- 9 SS. Nerei & Achillei.
- 10 S. Susannæ.
- 11 S. Pudencianæ.
- 12 S. Petri ad Vincula.
- 13 S. Martini in Montibus.
- 14 S. Sixti.
- 15 S. Eusebii.
- 16 S. Priscæ.
- 17 S. Vitalis.
- 18 S. Marci.
- 19 S. Marcelli.
- 20 S. Laurentij in Lucina.
- 21 Basilicæ Duodecim SS. Apostolorum.
- 22 S. Laurentij in Damaso.
- 23 Balbinæ.
- 24 S. Cæcilie.
- 25 S. Chryfogoni.
- 26 S. Prædix.
- 27 S. Mariæ Trans Tiberim.
- 28 S. Ciriaci in Thermis.

Tituli recentes à Summis Pontificibus additi.

- 1 SS. Quirici & Iulite.
- 2 S. Iohannis ante Portam Latinam.
- 3 S. Agnetis in Agone.
- 4 S. Laurentij in Panisperna.
- 5 S. Thomæ in Parione.
- 6 S. Siluestri in Campo Martio.
- 7 S. Pancratij.
- 8 S. Bartholomæi in Insula.
- 9 S. Matthæi in Merulana.
- 10 S. Mariæ de Arca cæli.
- 11 S. Mariæ in Via.
- 12 S. Mariæ super Mineruam.
- 13 S. Mariæ Angelorum in Thermis.
- 14 S. Hieronymi Illyricorum.
- 15 S. Apollinaris.

Tituli recentiores à Sixto V. veteribus adiecti.

- 1 S. Onuphrij in Ianiculo.
- 2 S. Augustini.
- 3 S. Mariæ de Populo.
- 4 S. Alexij in Auentino.
- 5 S. Blasij de Annulo.
- 6 S. Mariæ de Pace.
- 7 S. Saluatoris de Lauro.
- 8 S. Petri in Monte Aureo.
- 9 S. Trinitatis in Monte Pinciano.
- 10 S. Mariæ Transpontinæ.

Diaconia sunt quatuordecim, totidem Urbis Regionibus respondententes.

- 1 S. Mariæ in Aquiro.
- 2 S. Mariæ in Cosmedin.
- 3 SS. Cosmæ & Damiani.
- 4 S. Mariæ Nouæ.
- 5 S. Adriani.
- 6 S. Mariæ in Via Lata.
- 7 S. Mariæ in Porticu.
- 8 S. Angeli in Foro piscario.
- 9 S. Nicolai in Carcere.
- 10 S. Mariæ in Dominica.
- 11 S. Eustachij.
- 12 SS. Viti & Modesti.
- 13 S. Agathæ.
- 14 S. Gregorij ad Velabrum.

Ex Titulis veteribus vnus non extat, videlicet S. Ciriaci in Thermis: vnde Tituli veteres sunt viginti septem, qui cum recentioribus quatuordecim, & cum alijs recen-

toribus à Sixto V. adiectis efficiunt Vnum & quinquaginta.

Diaconie veteres quatuor sublatae sunt, videlicet, SS. Sergij & Bacchi, S. Lucie in Circo, iuxta Septisolum S. Theodori, S. Lucie in Scilice, alias capite Subura, alias in Orphea.

Tempore Gelasij II. qui fuit electus anno 1118. Presbyteri Cardinales vivebant viginti octo, quorum Tituli erant viginti octo antiqui, quos supra enumeravi. Diaconi Cardinales erant decem & octo, quos superius commemoravi.

Episcopi Card. vivebant sex; Sabinus, Ostiensis, Tusculanus, Portuensis, Prænestinus, Albanus.

Septimo quaeritur, Cuiusnam sit Card. eligere & creare: Respondeo, solius Rom. Pont. *Ioan. Andr. & Abbas in c. sane, de conversione coniugat.* ita vt nec ipsum etiam Card. Collegium, cum est Eccles. Rom. suo Pontifice viduata, vllum Cardinalem possit eligere, *Gloss. in Clem. ne Roman. verbo potestatis, de elect. Alex. in c. nullus, d. 79.* Obijctes, Card. Collegium ius habere eligendi Rom. Pont. ego & Card. creandi? Respondeo, non sequi, vt si vnum ius habeat, & alterum quoque habeat: quia sibi Roman. Pontifex, Cardinalium creationem releuauit. Quæres, An saltem Generale Concilium Card. possit eligere? Respondent aliqui, cum necessitas postulat posse Generale Concilium vnum, aut alterum Cardin. creare: *sic Iacobus trakt. de Concl. lib. 6. à 7. q. 1. & Mansfr. trakt. de Card. d. 386.* Ego tamen nunquam legi, vllos esse creatos Card. à Concil. Generali: nimirum creatio Card. Pontificis Summi est. Quæres itidem, An Romanus Pontifex extra Card. assensum, & Concilium Cardinales creare queat? Resp. non esse dubitandum, quin id facere absolute possit. *Io. Andr. in c. sane, de conversione coniug. Fel. & Dec. in Rab. de constitut. de more tamen id nequaquam ab eo fieri solet, quia Cardinalis creatio magni ponderis est; ardua vero negotia non solet Pontifex absq; Card. consilio expedire. Zabarel. in repetit. super c. perpendimus, de sent. excom. Ioan. Monach. in c. super eo de heret. in 6.*

Octauo quaeritur, An Card. dicantur dignitatem habere iure communi, an vero solum simplex munus & officium? Sunt qui putent, Card. nomen, sicut non est nomen Ordinis à cæteris Ecclesiasticis Ordinibus distincti, sic non esse iure communi dignitatis nomen, sed tantum muneris, & officij, vt scilicet Pontif. Rom. suo consilio, opera, studio, & industria iuuent. *sc. Bald. Fel. Mar. Laud. Andr. Siculus, vt refert Card. Alban. de Card. q. 6.* Verum quidquid illi dicant, de iure communi dubitandum non est, esse nomen dignitatis, vel iure, vel consuetudine. Nam Card. cæteris honore & dignitate præstant. Deinde ius habent, & potestatem Rom. Pont. eligendi: quod est honoris & dignitatis: Item iurisdictionem Episcopalem habent in Ecclesijs, quibus præfunt. *c. His, qui, de Maioribus. & Obed.* Ad extremum, ille dignitatem habere creditur, qui in Ecclesia honoris aliqua prerogatiua gaudet, & penes quem est aliquod ius, & potestas: sed Card. multis prerogatiuis potiuntur, ius itidem & potestatem in multis causis & rebus, maximi ponderis & momenti habent; ergo merito dignitatem tenere censentur. hanc sententiam multis rationibus confirmat Card. Albanus q. 6. de Cardinalibus.

Nono quaeritur, An Card. dignitas sit maior quam Episcoporum? Non hic in quaestionem vertitur, An Card. cæteris Ecclesiarum Præfibus honoris dignitate præstant, more & consuetudine Curie, & Eccl. Roman. hoc enim certo constat; sed, an iure ipso communi antecellant: Profecto certi iuris est, Episcopum potestate Ordinis esse Presbytero Cardin. maiorem: item, Presbyterum eadem potestate esse Diacono Cardinali superiore: quoniam Episcopus in sacramentis multa potest, quæ Presbyter Card. non potest: & Presbyter potest sacrosanctum Christi corpus consecrare, rem diuinam facere, & offerre pro viujs & defunctis, & alia sacramenta ministrare, que non

non potest Diaconus Cardinalis. Ceterum etiam est administratio auctoritate & dignitate honoris, Card. Episcopis longe præstare: nam Cardinal. est Roman. Pont. eligere, et à consilijs esse, ardua vna cum eo totius Ecclesie negotia tractare & agere: præterea Cardinales Romanus Pontifex fratres appellat, quorum consilio dicit se hoc, aut illud decernere: Cardinales item in publicis comitijs & conuentibus, in publicis supplicationibus, & alijs quibuslibet rebus primi à Romano Pontifice sedent, primi suffragium & sententiam ferunt, subscribunt, stant, incedunt: denique sicut Episcopi sua habent Canonicorum Collegia, sic etiam in ipsa Rom. Ecclesia, utquam Pontificiorum quorundam Canonicorum Collegium est, purpuratus & sacer. Cardinalium conuentus: qui vna cum ipso Pontifice vnum veluti corpus efficit, cuius caput est Papa, & membra sunt ipsi Cardinales.

Quare quemadmodum Presbyter, Ordinis potestate est Archidiacono superior, iurisdictione tamen, administratione, & honoris dignitate solet esse inferior, & Presbyter, qui est Episcopus electus & confirmatus, nondum tamen consecratus est Presbytero iurisdictione superior, quamvis Ordinis potestate par: ita etiam Cardinalis est Episcopo administratione superior, sed inferior Ordinis potestate, extat apud Iacobatum, ut dixi superius §. Epistola Eugenij IV. ad Archiepiscopum Cantuariensem, ubi in multis rationibus concludit, Cardinalem honoris dignitate esse Episcopo, Archiepiscopo, & Patriarcha superiore, nam Siluester constituit, ut sine plurimis testium sententijs Cardinalis damnari non possit: quod nullum Episcoporum Archiepiscoporum, Patriarcharum habere legitimus. Apostoli Christo assidebant, qui similitudinem referebant Cardinalium Pontifici assistantium. Com tamen Episcopi significati sint in Apostolis per totum terrarum orbem ad Euangelium promulgandum missis. Papa Cardinales appellat sui corporis partem cum è curia Romana Cardinalis mittitur, dicitur Legatus à Latere Apostolico destinari: & in provincia ad quam est missus, cæteris antecellit. Qui in Cardinalem manus violentas infert, vel consilium, aut favorem ad id præstat, reus læsæ maiestatis habetur, & grauissimis poenis coercetur: quibus non punitur, qui reliquos Ecclesiarum Antistites offendit. Constantinus ait: *Volumus deinde Romana Ecclesia Clericos reuerentissimos singulos habere illud sanctum culmen potentia & excellentia, cuius sanctissimi nostri Senatûs gloria adornantur Consules, id est, Patriarchis fieri.* Ceteri iridem Ecclesie Palati certis Ecclesijs præstant, at Cardinales communi totius Ecclesie saluti consulunt & student: reliqui certas Ecclesias regunt, Cardinales vero vna cum Papa totius Reipublice Christianæ negotia pertractant. Hæc ex illa Epistola.

Dubie tamen quaestio est, An semper Cardinalis fuerit administratio, & honoris dignitate Episcopo superior: Ioannes Andreas, & Geminianus in e. cum aliquibus, *De rescriptis in sexto*, testantur, ante Bonifacij VIII. saculum multos Episcopos non fuisse in numerum Cardinalium adscriptos, ne Pontificiam dignitatem minuere viderentur. Refert item Onuphrius in *opusculo de Cardinalibus*, ante id tempus ex Episcopis non consecuisse Romanum Pontificem creare Cardinales, quia Episcopi erant Cardinalibus superiores. Apud S. Bernardum quoque extant Epistolæ, quarum in scripto sic habet: *Episcopi & Cardinalibus in Vrbe, aut Curia Romana commorantibus: & cap. consuetus 1. de Appellat.* cum Alexander III. cuidam Cardinali scribat, Epistolæ in scripto talis est: *Gradenſi Patriarcha, & S. Vitalis Presbytero Cardinali.* Ergo eo tempore, inquit, Episcopus ac proinde etiam Patriarcha, siue Archiepiscopus Cardinali præstabat honoris dignitate. Alii tradiderunt, longe ante Bonifacium VIII. Cardinales Episcopis honore præcessisse, ut constat ex ijs verbis Petri Damiani: *Romani Cardinales Romanum Pontificem principaliter eligunt; & quibusdam alijs*

prærogatiuis non modo quoruscumque Episcoporum, sed etiam Patriarcharum, atque Primatum iura transcendent. Saluo quippe vniuersalis Ecclesie sacramento, ipsi sunt oculi vnius lapidis, ipsi lucerna vnius candelabri: Sic ille.

Meo iudicio, ex quo ius & potestas Romanum Pontificem eligendi ad sola Cardinalium suffragia redacta est, ceperunt Cardinales paulatim honores dignitate cæteris, etiam Archiepiscopis & Patriarchis anteponi, at non statim summum honoris gradum obtinuerunt: & ideo Petrus Damiani, qui ante Bonifacij VIII. ætatem floruit, scripsit Cardinales in eligendo Pontifice, & quibusdam prærogatiuis esse Episcopis, & Patriarchis superiores. Id etiam a Ioanne Andrea, Geminiano, & alijs præditum, verum pariter est, Bonifacij tempore episcopos in Cardinales non eligi, ne de Ordinis potestate, & gradu descendere viderentur.

Quare, an extra Curiam Romanam vim, & locum habeat consuetudo, quæ in Regum, & Principum Comitibus, & Conuentibus quilibet Episcopus, ut suæ Ecclesie Praefectus & Pastor, non ut Cardinalis sederet, & sententiam diceret, videlicet, prout est in Episcopatu antiquior: Respondeo, eam consuetudinem esse approbandam, quoniam videtur expresso, vel tacito Pontificis consensu confirmata. Secus, cum iure ipso non valeret: Reges enim & Principes de Ecclesiasticis personis, aut rebus leges, & iura ferre, & condere non possunt: nemo enim leges nisi in homines sibi subditos potest ferre, quia leges, & statuta ponere est iurisdictionis. *l. nulli, C. de sentent. & inter locut. & Baldus ibi. & Romanus cons. 218. n. 2.* Quare etiam, An Cardinales iure quoque ipso quatuor Patriarchis, uirum Constantinopolitano, Alexandrino, Antiocheno, & Hierosolymitano honoris dignitate præfiantur? Quidam negant communi iure, sed vsu duntaxat Curie Romanæ præcedere.

Decimo quaeritur, An Cardinales in Generalibus Ecclesie Concilijs, atque Conuentibus ius habeant suffragium ferendi, hoc est, definiendi res Fidei & morum, & ius in Decretis Concilij subscribendi? Quidam negant eo vnicò argumento permoti, quod in Concilijs sæpe dicitur, ea esse Episcoporum, Concilii Antioch. c. 20. Laodiceen. ca. Chalcedon. *Act. 15. can. 19.* Tarracon. c. 6. *ut habeatur, d. 18. c. propter Ecclesiasticos.* Et in antiquis Ecclesie Concilijs solos Episcopos definisse, & subscripsisse legimus, non Cardinales, nisi tanquam Romani Pontificis Vicarios, aut Legatos, vel Nuncios. Alij vero sentiunt Cardinales auctoritatem habere definiendi, & subscribendi, non quidem ordinario iure, sed facultate commissa & demandata; Conuenit enim aliquid nobis dupliciter, vel ordinario iure & potestate hoc est, ratione muneris & officij quo fungimur, vel demandata, & commissa potestate sicut presbyter ordinaria auctoritate & iure, corp^o Domini populo ministrat, & Christi Euangelium annunciat: at Diaconus olim commissio, & demandato sibi iure dominici sanguinis poculum plebi ministrabat, ac Dei verbum proponebat. Item Episcopus ordinario iure Clericos creat. Abbates vero Clericorum tonsuram, & quatuor minores Ordines privilegio, consuetudine, & commissio iure conferunt: ad eum quoque inquit, modum Episcopi iure suo in Concilij Fidei dogmata definiunt, & in Decretis deinde subscribunt; Cardinales vero definiunt commissa, & demandata, non ordinario iure. Alii contra, Cardinales censent definire, & subscribere non solum demandato, sed iure ordinario, ita docet Turrecrem. in *sum. libro tertio, capit. decimoquarto, ad sextum.* & hoc mihi verum esse videtur, nam ius in Concilijs definiendi, & subscribendi, non est potestatis Ordinis, sed iurisdictionis ergo non solum est Episcoporum. Legimus enim etiam in antiquis Concilijs non solum episcopos definisse, sed etiam Monachorum Abbates, item Generales Religiosorum Ordinum Prepositi in Concilijs definiunt, & subscribunt. Et in Synodo Romana II. sub Symmacho subscriperunt episcopi, & postea

Presbyteri, & tertio loco Diaconus Ecclesie Romanæ in hunc modum: *Cælius Rusticus Episcopus Menturvensis subscripsit, & consensit Synodalibus constitutis, atque in hac me profiteor manere sententia.* Deinde, *Cælius Laurentius Archiepiscopus Tituli S. Praxedæ his subscripsit, & consensit Synodalibus constitutis, atque in hac me profiteor sententia manere.* Deinde subscriptio Diaconatus: *Cyprianus Diaconus S. R. E. regionis septima, his subscripsit, & consensit Synodalibus constitutis, atque in hac me profiteor manere sententia.*

Cardinalium igitur est in Concilio definire, & subscribere non solum commisso & mandato sibi, sed etiam ordinario iure, id est, ratione dignitatis in qua sunt constituti. Nam quamvis Presbyteri, aut Diaconi tantummodo sint, iurisdictionem tamen, & administrationem habent.

CAP. II.

De potestate, quam habent Cardinales in Romano Pontifice eligendo.

Primo quaeritur, An Cardinalium sit, Rom. Pont. eligere? Ceteri iuris est penes eos esse potestatem eligendi Rom. Pont. ut constat ex *Alex. III. c. licet, de elect. & Greg. X. in Conc. Generali Lug. c. ubi periculum, de elect. in 6. & Cle. V. in Conc. Vienn. Clem. I. Ne Romani, de elect. Ex Nicolao I. ut habeat in c. In nomine d. 23.*

Porro formula eligendi Pontificem, fere traditur in c. *Ubi periculum*, ubi præcipuæ leges, quæ in eo eligendo feruari debent, sequentes continentur. Prima est, ut ad Rom. Pont. eligendum Comititia habeantur in loco idoneo, ubi Pontifex cum sua Curia residens, causarumque & litterarum Apostolicarum audientiam habens, mortuus fuerit; quod si in villa, pago, aut oppido obierit, & propterea commode ibidem comitia haberi nequiverint, in vrbe, in cuius diocesi, villa, pagus, vel oppidum fuerit, habeantur, nisi factis interdicta sit, qua causa in viciniore vrbe non interdicta, ipsa electio fieri debet. Si vero ipsa audientia in alio loco fuerit, tunc non ubi Pontifex decesserit, sed ubi eadem audientia fuerit, futuri Pontificis creatio fiat. Secunda lex seruanda in electione Pontificis hæc est: ut mortuo Pontifice comitia non habeantur, nisi decem dierum, ut minimum, spatio interiecto, quo tempore & Card. absentes expectari, & nouendiales exequie demortui Pontificis per Card. præsentibus celebrari debent. Tertia: ut Card. omnes quauis ratione à Conclauis absentes, nullum ferendorum suffragiorum ius habere possint. Quarta, ut non solum Card. absentes, sed & omnes cuiusuis ordinis, & conditionis homines in Rom. Pont. creati queant. Quinta lex: ut finitis nouendialibus, factisque die decimo tunc sancto spiritui factis omnes Card. qui adsunt, siue absentes adueniant, siue secus, in Palatio, in quo mortuus Pontifex habitabat, loco tuto vndique concluso, & optime custodito, quod Conclauis vocant recludantur, cum duob. tantum famulis, qui eis necessaria subministrant: quo in loco comitia habeantur: nec alicui præterea fas sit locum ingredi, vel egredi, nisi infirmitatis causa, certisque quibusdam hominibus, quorum opera in Conclauis existentibus maxime est necessaria. Is porro locus Conclauis nullum intermedium parietem habeat, sed omnes Card. in cellis suis lanceis distinctis pannis ipsi incolant in commune. Sexta lex: ut locus, & portæ Conclauis diligentissime custodiantur. Si Romæ electio habeatur, primum à Prætorianis militibus, deinde à Regulis Romanis, & Oratoribus Principum prius Sacramento deuotus: demum in loco, qui ostio Conclauis viciniore fuerit, ab Episcopis, & Conseruatoribus Vrbeis.

Si autem extra Vrbe comitia hæc habeantur, à loci eiusdem dominis temporalibus eodem fidelitatis iure iurando obligatis, quorum munus est Conclauis custodire, & diligenter cauere, ne quid in Conclauis infera-

tur exportetur, quominus legitima suffragia ferri possint. Eorum quoque est singula scrutari, quæ vel cibi, vel alterius rei causa inferuntur ad eos, & curare, ne quid detrimenti Cardinales patiantur, omnibusque ipsorum numeribus præsto esse; & eos forte Pontificis electionem differentes, ad eam maturandam adigere. Milites vero Prætoriani, ac Reguli Romani, Conclauis ab impetu, & violentia tutum reddere debent. Septima lex Pontificis electionis faciendæ est; ut Cardinales à Conclauis egredi nulla ratione possint, nisi Romano Pontifice iam electo & creato, quod si re infecta exierint, ab his qui Conclauis custodiam præstant, iterum ingredi cogi debent. Octaua, ut Cardinalibus venientibus, post ingressum in Conclauis & ante Pontificis creationem, potestas sit in Conclauis ingrediendi, & cum cæteris suffragia ferendi, nullusque Cardinalis quauis occasione, aut prætextu, etiam vinculo excommunicationis adstrictus, ab electione ipsa arceatur. Nona lex: ut post triduum ab ingressu in Conclauis, nisi Pontifex renunciatus fuerit, Episcopi, Reguli Romani, & qui Conclauis custodiam præstant, maxime in epulis, & cibis, qui ad Cardinales inferuntur, rationem habeant, & ad eos non nisi ferculum vnus inferri permittant. Decima, ut in Comitij habendis, pœna anathematis constituta, nulli fas sit, aut largitione vri, aut quicquam polliceri, aut accipere ambiendo, aut animos Cardinalium sibi in noua creatione obstringere quo interim tempore Cardinalibus nulli alij negotio vacandi, ius potestatisque sit, quo electio maturetur. Vnde decima, ut nemo Romanus Pontifex, nisi duarum partium ex tribus Cardinalium in conclauis præsentibus, integris suffragijs fuerit electus. Duodecima lex, ut mortuo Romano Pontifice, statim omnes Ecclesiastici magistratus cessent, & à suis muneribus vacent, præter Pœnitentiarium Maiorem, & Minorem, & camerarium sanctæ Romanæ Ecclesie (Camerarium vocant) quorum munera etiam post obitum Pontificis perdurant. Hæc ex constitutione Gregorij X. cap. *ubi periculum de electione in sexto*, & partim ex *Alexandro III. cap. Li. et, de elect. in sexto*, & *Clemente Quinto, Clementin. Ne Romani, de elect.* iuxta cuius constitutionis præscriptum primum creatus est Pontifex Innocentius V. Aretij, ubi Gregorius X. obierat, & eo mortuo, Adrianus V. Romæ & postea Viterbij Ioannes XXI.

Porro conclauis instituendæ causa ea fuit, ne in longum protraheretur electio Pontificis, sicut accidit in electione Gregorij X.

Secundo quaeritur, An ius eligendi Romanum Pontificem semper penes solos cardinales fuerit? Respondeo: olim electionem Pontificis fieri solitam à clero, & quodammodo, ut quaestione proxime sequenti explicabo, à Populo: qui mos per mille, & eo amplius, annos in Ecclesia durauit, ut quidam probant ex cap. *In nomine, dist. 23.* quod fuit Decretum Nicolai II. Pontifex itaque olim eligebatur à Clero, & Populo, vel eligebatur potius à clero, nominabatur & postulabatur à Populo, ut dicam quaest. sequenti. Deinde ab Episcopo Hostiensis consecratur: & per aliquot sæcula electio Romani Pontificis facta à clero, Populo petente, & nominante, quem vellet Pontificem, Imperatoris assensu approbatur, quod ius sibi usurparunt. & contra Canones habuerunt Imperatores à Iustiniani tempore, & postea ademptum eis fuit. Deinde vero, ut quidam scripserunt, quod falsum esse quaestione proxime sequenti tractabo, Adrianus I. iterum concessit Carolo Francorum Regi, nondum totius Occidentis Imperatori creato. cap. *Adrianus, dist. 63.* Sed hoc iure cessit deinde Ludouico Imperatori, ca. *Ego Ludouicus, & cap. Sacrorum eadem distinctione*, quod postea priuilegium Leo VIII. Ottoni I. Germanorum Regi contulit, c. *in Synodo, distinct. citata*, ita Romanorum Pontificum concessit, siue permissi, varie Romani Imperatores hoc Priuilegium vtebantur, de quo dicam quaest. one sequenti.

Porro tota hæc res sic se habuit: Germanis Italia omni Narsetis Patricij opera pulsus, & ea cum Vrbe Roma, Ori-